

SUURI TARINA - NARRATIIVINEN ANALYYSI KIINAN SOSIAALISESTA LUOTTOLUOKITUSJÄRJESTELMÄSTÄ

Sofia Saranpää
Kandidaatintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Sofia Saranpää	
Työn nimi Suuri tarina - narratiivinen analyysi Kiinan sosiaalisesta luottoluokitusjärjestelmästä	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2024	Sivumäärä 30
Tiivistelmä <p>Kiinassa käytettävät teknologisen valvonnan muodot uhkaavat ihmisoikeuksia ja yksityisyydensuojaa. Yksi näistä valvonnan muodoista on vuonna 2014 virallisesti lanseerattu sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä, joka kategorisoi ja pisteyttää kansalaisia taloudellisen ja moraalisen käyttäytymisen perusteella. Kiina on pyrkinyt rakentamaan omaa narratiivista todellisuuttaan järjestelmän tarpeellisuudesta ja moraalisesta hyvyydestä, vaikka se rikkoo räikeästi kansalaisten yksityisyyttä.</p> <p>Tutkielmassa on tarkoitus analysoida tätä Kiinan kansalaisilleen rakentamaa narratiivista todellisuutta ja sen vaikutuksia hyödyntämällä Lawrence Lessigin "pathetic dot" teoriaa, joka asettaa kontrollin neljän modaliteetin alle. Tämän tukena täsmennän analyysia Foucaultin käsityksellä panopticonista ja subjektifikaatiosta. Näiden tukena toimii narratiivisen analyysin metodi, jonka kautta etsin aineistoista tarinallisia elementtejä juonen, karakterisoinnin ja topoin käsitteiden avulla. Näin saadaan ilmi Kiinan rakentama narratiivinen vyyhti.</p> <p>Analyysista käy ilmi, että Kiina pyrkii oikeuttamaan sosiaalista luottoluokitusjärjestelmää karakterisoimalla tiettyjä poliittisia toimia ja normeja hyväksi ja toisia pahoiksi. Sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä kuvataan hyvänä toimijana, jonka ansiosta Kiinalla tulee olemaan parempi tulevaisuus. Samalla kansalaisten mielipiteitä pyritään kontrolloimaan ja heidät altistetaan subjektifikaation kohteiksi. Sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä luo osittaisen teknologisen panopticonin, jossa kansalaiset ovat jatkuvan tarkkailun kohteina ja päätyvät täten itsesensuuriin sekä järjestelmän hyväksymiseen.</p>	
Asiasanat - Valvonta, massadata, Kiinan kommunistinen puolue, sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä, subjektifikaatio, panopticon	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

Muita tietoa

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	SOSIAALINEN LUOTTOLUOKITUSJÄRJESTELMÄ.....	3
2.1	Tausta.....	3
2.2	Kansalliset pilotit.....	4
2.3	Markkinapilotit.....	8
2.4	Massadata.....	8
3	VALVONNAN LOGIIKAN TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	10
3.1	Kontrollin neljä modaliteettia.....	10
3.2	Panopticonin ja subjektifikaation yhteisvaikutus	11
3.3	Narratiivisuus	13
4	NARRATIIVIN RAKENTUMINEN	16
4.1	Kiinan suunnitelmat	16
4.2	Kansakunnan tarina kontrollin välineenä	18
4.3	Laki.....	20
4.4	Sosiaaliset normit	22
4.5	Markkinat	24
4.6	Arkkitehtuuri.....	27
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	29
	LÄHDELUETTELO	31

1 JOHDANTO

Kiinan valtion harjoittama teknologinen valvonta on saanut viime vuosina paljon huomiota maailmalla, mutta edelleen sen ympärillä leijailee tietämättömyyden sumuverho. Vaikka tutkimusta aiheesta löytyy etenkin englanniksi, valtamediassa aihetta on käsitelty yllättävän vähän ottaen huomioon, että se linkittyy vahvasti huoleen autoritääristen maiden noususta ja teknologian epäeettisestä käytöstä.

Kasvojentunnistusteknologia, internetin suuri palomuuuri ja sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä ovat kaikki Kiinassa käytettyjä teknologisen valvonnan muotoja, jotka toimivat kansalaisten kontrolloinnin oivina apulaisina. Teknologia on ujuttautunut osaksi joka päiväistä arkeamme ympäri maailman, mutta etenkin Kiinassa teknologia on osattu valjastaa osaksi kommunistisen puolueen eli KKP:n hallinnoimaa autoritääristä koneistoa, joka pyrkii muokkaamaan kiinalaista yhteiskuntaa oman ideologiansa pohjalta. Tähän ideologiaan kuuluvat Kiinan lanseeraama ajatus sosialismista kiinalaisin erityispiirtein sekä sosialistiset ja perinteiset kiinalaiset ydinarvot, jotka halutaan juurruttaa oleelliseksi osaksi kiinalaista moraalikäsitystä. Kiina pyrkii luomaan itsestään ja käyttämistään keinoistaan myönteistä kuvaa omille kansalaisilleen.

Haluan analysoida juuri tätä KKP:n omille kansalaisilleen luomaa narratiivia tarkastelemalla puolueen vuonna 2014 julkaisemaa asiakirjaa nimeltä *”Suunnitelmarakenne sosiaaliselle luottoluokitusjärjestelmälle vuosille 2014–2020”* (KKP, 2014) ja toista, vuonna 2020 julkaistua täydentävää asiakirjaa nimeltä *”Ohjaavia mielipiteitä täydentävistä toimista luottamuksen rikkomisen estämiseksi ja pitkäaikaisten, luottamusta lisäävien mekanismien rakentamiseksi”*. (KKP, 2020). Loppuosiossa tarkastelen myös muutamia

Kiinan kansalaisille suoritetuista kyselytutkimuksista, joissa heiltä kysytään mielipiteitä sosiaalisesta luottoluokitusjärjestelmästä.

Suoritan analyysin Lawrence Lessigin ”pathetic dot” -teorian kautta, joka erottelee kontrollin asettuvan neljän modaliteetin raameihin: lain, sosiaalisten normien, markkinoiden ja arkkitehtuurin. Erittelen, kuinka jokaisen modaliteetin avulla rakennetaan kontrollia sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän kautta ja mitä toimia niiden alle voidaan laskea. Narratiivisen analyysin metodin kautta etsin myös, minkälaisia tarinallisia elementtejä näistä modaliteeteista ja tätä myötä koko aineistosta voidaan löytää. Täydennän näitä havaintojani subjektifikaation ja panopticonin käsitteillä, jotka toimivat teknologisen valvonnan ankkureina. Näin saadaan selville, minkälaisen narratiivisen vyyhdin Kiina on luonut oman valvontakoneistonsa ympärille ja millaisia implikaatioita se merkitsee maan tulevaisuudelle.

Tutkielmani on tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin: 1) *Minkälaista narratiivista todellisuutta Kiina luo aineistossa ja kuinka se rakentuu neljän modaliteetin ympärille ?* 2) *Onko aineistosta havaittavissa Kiinan kommunistisen puolueen hahmottelemaa juonenskaarta ?* 3) *Onnistuuko Kiina sosiaalisella luottoluokitusjärjestelmällä luomaan panopticomaisen yhteiskunnan, jonka kansalaiset ovat ainaisen tarkkailun kohteena ?*

2 SOSIAALINEN LUOTTOLUOKITUSJÄRJESTELMÄ

2.1 Tausta

Kiina on jo useamman vuosikymmenen ajan hahmotellut kansalaisten kategorisointiin pohjaavaa järjestelmää. Aikaisimmat merkit sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän kaltaisesta rakennelmasta näyttäytyivät 1990-luvulla, jolloin tarkoitus oli lähinnä vahtia yksilöiden ja yritysten taloudellista luotettavuutta. Pikkuhiljaa 2000-luvun loppupuolella tämä lähinnä luottotietoihin nojautunut valvonta muuntautui koskemaan myös järjestöjä ja hallinnon sisäisiä sektoreita. (Liang & Chen, 2022, s. 115). Vuosi 2007 oli eräänlainen käännekohta tässä kehityksessä. Tällöin paikallisia sosiaalisia luottoluokitusjärjestelmiä alettiin toden teolla hahmottelemaan hallinnon tasolla, jolle määrättiin kahdeksantoista erillistä osastoa huolehtimaan järjestelmän käyttöön panosta. Viimeisin askel kohti nykyistä järjestelmää oli vuoden 2014 luonnos sosiaaliselle luottoluokitusjärjestelmälle, jolloin hallinnot saivat selvän strategian kehittää järjestelmät vuoteen 2020 mennessä. (Kostka, 2019, s. 1567). Järjestelmä on siis alun perin lähtenyt hyvin taluspohjaisesti liikkeelle, mutta se on vuosien varrella muuntautunut kattamaan myös muunlaisia ulottuvuuksia.

Nykyisellään sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä eli SLJ on kansalaisten kategorisointiin, pisteyttämiseen ja palkitsemiseen sekä rankaisemiseen pohjaava järjestelmä, joka toimii kansalaisista kerätyn massadatan avulla. Sen ylläpitämisestä

huolehtii Kiinan kommunistinen puolue, joskin se tekee paljon yhteistyötä muun muassa kiinalaisten yritysten ja Kiinan keskuspankin kanssa. (Li, 2021). KKP on ilmoittanut järjestelmän virallisena tavoitteena olevan turvallisen ja luottamukseen perustuvan yhteiskunnan rakentaminen. (KKP, 2014).

Toisin kuin länsimaisessa mediassa on annettu ymmärtää, kyseessä ei ole mikään maanlaajuinen järjestelmällinen kokonaisuus. KKP:lla ei ole hallussaan yhtä aintua tietopankkia, jonka perusteella kansalaisia pisteytettäisiin mielivaltaisesti. Sen sijaan SLJ jakautuu kahteen eri osaan eli kansallisiin ja kaupallisiin pilotteihin. Nämä pilotit eivät ole myöskään keskenään identtisiä, vaikka niillä on toki samankaltaisia ominaisuuksia. Kaikki ne tähtäävät yksilöiden ja yritysten käyttäytymisen ohjaamiseen sekä etenkin luottoluokitusten seuraamiseen. (Liang & Chen, 2022). On kuitenkin huomattava, että järjestelmän ollessa osittain vasta kehittämisvaiheessa, erot voivat olla suuria eri kaupunkien ja provinssien välillä. Tämän vuoksi järjestelmän sisällä esiintyy paljon hajanaisuutta ja se voi näyttää varsin sekalaiselta vyyhdiltä.

2.2 Kansalliset pilotit

Kansalliset pilotit ovat provinssien ja kaupunkien suunnittelemissa järjestelmiä. Vuonna 2018 jo 40 erillistä kunnallis- ja provinssihallintoa oli käynnistänyt oman pilotinsa. Näiden pilottien tähtäimessä on ”moraalisen ja lainkuuliaisen” käytöksen varmistaminen kansalaisilta, yrityksiltä ja organisaatioilta. Keskeisiä keinoja ovat kansalaisten sekä yritysten kategorisointi mustille ja punaisille listoille sekä pisteiden jakaminen kansalaisten käytöksen mukaan. (Liu, 2022, s. 394). Erillisiä kaupunkeja on nostettu julkisessa keskustelussa malliesimerkeiksi, näiden joukossa muun muassa Rongcheng, Hangzhou ja Wenzhou. Nämä kaupungit ovat edelleen kehittäneet yllä mainittuja toimintoja. (Kostka, 2022, s. 1567).

Mustat listat

Vuonna 2017 päätettiin, että provinssien paikallishallinnot huolehtivat ”mustien listojen” ylläpidosta. Nämä listat keräävät tietoa kansalaisista, jotka ovat rikkoneet

tiettyjä moraalisia käytäntöjä tai lakeja. Rangaistaviin kategorioihin kuuluvat seuraavat toimet - (1) terveyden vahingoittaminen, (2) osto- tai sosiaalisten määräysten rikominen, (3) kieltäytyminen laki- tai hallintoelinten lakisääteisten rangaistusten suorittamisesta, (4) kansallisen turvallisuuden vaarantaminen. (Cheung & Cien, 2022, s. 1147). Näitä kriteerejä on viime vuosina laajennettu kattamaan myös lisää lakeja ja käyttäytymismalleja, joka on johtanut niin sanottuihin ”yhdistettyihin rangaistuksiin”. Lokakuussa 2020 kriteerit kattoivat myös sellaisia teemoja kuten verotus, ympäristö, turismi ja joukkoliikenne. Vastaavia kriteerejä on jo yli viisikymmentä ja niitä tulee koko ajan lisää. (Cheung & Cien, 2022, s. 1148).

Jos mustalle listalle päätyy, luokitellaan kansalaisen syyllistyneen ”vakavaan luottamusta rikkovaan toimintaan”. Kriteerien sisältö voi vaihdella suuresti eivätkä ne ole aina selviä. Rangaistuksiin kuuluvat muun muassa taloudelliset sanktiot eli kansalaiselta voidaan evätä mahdollisuus yrityksen perustamiseen, pääsy tiettyihin markkinaosiin (ruokateollisuus, pankkitoiminta) ja julkisen sektorin työpaikkoihin. Yhdistettyjen rangaistusten avulla hallinto ottaa myös huomioon, mikäli kansalainen on jo kerran päätenyt mustalle listalle. Tällöin rangaistukset ulotetaan kattamaan myös muiden kategorioiden sanktiot. Kaikkia yhteiskunnan sektoreita kannustetaan siis lisäämään päällekkäisiä sanktioita ”epäluotettaville” kansalaisille.

Toisinaan hallinto on julkaissut listoja yksityishenkilöistä, jotka ovat päätyneet mustille listoille. Näin tapahtui esimerkiksi vuosina 2009–2013. Yleensä näitä tietoja julkaistaan ”Credit China”- tai provinssien luottoluokitussivuilla. Joissakin tapauksissa myös media on julkaissut näitä tietoja. (Cheung & Cien, 2022, s. 1147-1148). Vuonna 2018 tällaisen julkisen nöyryytyksen kohteeksi valikoitui 169 ihmistä, jotka olivat päätyneet mustalle listalle muun muassa huonosta käytöksestä julkisilla paikoilla, veronkierrosta ja laskujen maksamattomuudesta. Huhtikuuhun 2018 mennessä noin 10.5 miljoonan ihmisen yksityistietoja oli valunut julkisuuteen muun muassa paikallisten tuomioistuinten toimesta. (Cabestan, 2020, s.12). On sanomattakin selvää, että tällainen julkisen nöyryytyksen pelko lisää kansalaisten halua noudattaa KKP:n asettamia sääntöjä.

Mustien listojen vastapainoksi ovat olemassa myös punaiset vastaavat, mutta sanktioiden sijaan ne toimivat kannusteiden kautta. “Moraalisia” ja “lainkuuliaisia” kansalaisia tai yrityksiä palkitaan muun muassa sen mukaan, jos he ovat osallistuneet esimerkiksi köyhyyden kitkemiseen tai vapaaehtoistyöhön. Hallinto voi palkita yksilöitä myös hyvistä johtamistaidoista tai rehellisyydestä. Tällainen toiminta voi edesauttaa nopeampaa pääsyä byrokratian läpi tai sisältää taloudellisia hyötyjä. (Cheung & Cien, 2022, s. 1149).

Pisteytysjärjestelmä

Mustien listojen lisäksi paikalliset hallinnot huolehtivat jo länsimaissakin kuuluisaksi tulleesta pisteytysjärjestelmästä. Paikalliset hallinnot keräävät dataa kansalaisten käytöksestä, jotka lasketaan järjestelmässä erillisiksi pisteiksi. Näitä pisteitä lasketaan tai nostetaan sen mukaan, onko kansalainen käyttäytynyt luotettavasti vai epäluotettavasti. Tätä kautta kansalaiset jaotellaan kategorioihin, joiden avulla voidaan jakaa joko rangaistuksia tai hyötyjä eli toimintamekanismi on samanlainen kuin listojen kohdalla. (Cheung & Chien, 2022, s. 1150).

Tämä järjestelmä on kuitenkin huomattavan paljon hajanaisempi kuin mustat listat ja useat kaupungit käyttävät hyvin erilaisia metodeja ja toimintatapoja mitä tulee kategorisointiin, pisteytyksiin ja rangaistuksiin. Ne mittaavat myös erilaisia käyttäytymismalleja eli jokainen provinssi tai kaupunki ei kiinnitä huomiota samoihin asioihin. Jotkut noudattavat FICOn pisteytystekniikkaa, mutta toiset ovat kehittäneet kokonaan oman logiikkansa. (Cheung & Cien, 2022, s. 1149).

Esimerkiksi Meritownin kaupunki Pohjois-Kiinassa on kehittänyt oman SLJ:nsä kattamaan lukuisia käyttäytymismalleja, ja sitä on kutsuttu jopa malliesimerkiksi muulle Kiinalle mitä tulee sosiaalisiin luottoluokitusjärjestelmiin. Meritownissa pisteitä voi menettää osallistumalla muun muassa paikallisten hallintojen vastaisiin mielenosoituksiin, mikäli ei ole käynyt ennen tätä ilmoittautumassa poliisille. Ylipäätään auktoriteettien uhmaamista ei katsota hyvällä. Mitä tulee sosiaalisiin ja moraalsiin käyttäytymismalleihin, esimerkiksi vähäiset kyläilyt vanhempien luokse, plagiointi tai “yleinen käyttäytyminen, jolla on huono vaikutus muihin”, voivat kaikki aiheuttaa

pisteiden menetyksiä. Myös kuuluminen “uskonnolliseen lahkoon”, tiputtaa pisteitä. Ylipäätään SLJ:ää on käytetty keinona alistaa uskonnollisia vähemmistöjä, esimerkiksi uiguureita. Pisteitä voi puolestaan ansaita luovuttamalla verta, osallistumalla hyväntekeväisyystapahtumiin ja lahjoituksiin sekä raportoimalla auktoriteeteille henkilöitä, jotka ovat esimerkiksi roskanneet luontoa tai myyneet väärennetyjä tuotteita. (Chun-cheng & Rona-Tas, 2024).

Yleisesti korkeilla pisteillä voi ansaita pääsyn nopeampiin juniin ja alennettuihin hintoihin julkisissa palveluissa. Sanktioita on taas vuosien varrella vähennetty tai ainakaan niitä ei tehdä julkiseksi yhtä kovalla tahdilla kuin vuonna 2010, jolloin Sui-ningin ja Jiangsunin provinssin kansalaiset protestoivat niitä vastaan. (Cheung & Cien, 2022, s. 1149). Tästä huolimatta niitä käytetään etenkin tietyissä provinseissa aktiivisesti. Kansalaiset voivat joutua kärsimään yksityisten tietojensa jakamisesta tai heidän liikkumistaan esimerkiksi julkisilla liikennevälineillä voidaan rajoittaa. (Liu, 2022, s. 394). Pahimmassa tapauksessa kansalaista estetään saamasta töitä julkisen sektorin puolelta tai koulupaikkaa. Joskus estetään poistuminen tietyltä alueelta. (Cabestan, 2020).

Kiinassa rekisteröityjen yritysten kohdalla pisteiden menetys ja ansaitseminen toimii yllättävän samalla logiikalla kuin kansalaisten kohdalla. Provinssien ja kaupunkien hallinnot keräävät alueiden yritysten toiminnasta pisteitä, joiden mukaan jaetaan palkintoja ja rangaistuksia. Tavoitteena on ennen pitkää koota koko maan kattava datajärjestelmä (KKP, 2014), mutta tällä hetkellä se ei ole vielä todellisuutta vaan järjestelmät ovat hyvin hajanaisia.

Esimerkiksi Zheijangin provinssi arvottaa yritysten pisteitä muun muassa datan, finanssien ja verojen, johtamisen, kuuliaisuuden ja sosiaalisen vastuullisuuden mukaan. Yritys menettää pisteitä, mikäli se ei pysty maksamaan laskujaan tai velkojaan, sen tuotteet eivät ole tarpeeksi laadukkaita tai mikäli sen sisällä tapahtuu paljon onnettomuuksia. Pisteitä voi ansaita hyväntekeväisyydellä ja osallistumalla KKP:n järjestämiin tapahtumiin sekä aktiviteetteihin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että yritykset, joilla on vahvoja siteitä puolueeseen, ansaitsevat enemmän pisteitä. (Lin & Milhaupt, 2023). Järjestelmään on siis sisäänrakennettuna myös suosimismekanismi.

2.3 Markkinapilotit

Markkinapilotit ovat kansallisia pilotteja suositumpia, sillä ne operoivat eri yritysten kautta ja perustuvat hyötymekanismiin sekä vapaaehtoisuuteen. Vuonna 2018 kahdeksalle yritykselle annettiin lupa kehittää oma pilotti. (Kostka, 2022, s. 1568).

Yksi näistä on Ant Financial Services Groupin kehittämä Sesame credit -markkinapilotti, jolla on oma käyttöliittymänsä. Käyttäjät voivat saada hyötyjä pisteiden kautta, joita voi kerätä viiden eri mekanismin kautta. Näitä mekanismeja ovat käyttäjän luottohistoria, ostohistoria, maksukyky suhteessa velkoihin ja muihin laskuihin, yksityinen informaatio ja sosiaalinen verkosto. Jos näistä kategorioista saa tarpeeksi pisteitä, käyttäjä voi ansaita pääsyn muun muassa säännöllisiin terveystarkastuksiin ja nopeampaan hoitoon, yritysetuihin ja lainoihin. Käyttäjät eivät kuitenkaan tarkalleen tiedä, kuinka näitä pisteitä kertyy (esim. onko jokin kategoria tärkeämpi), joten pisteiden saaminen on hyvin paljon tuurista kiinni, ainakin käyttäjien näkökulmasta tarkasteltuna. (Kostka, 2022, s. 1568).

Johtuen näiden pilottien vapaaehtoisuudesta ja positiivisista vaikutuksista lähinnä taloudellisiin seikkoihin, nämä markkinapilotit eivät ole keränneet yhtä paljon paheksuntaa ja huomiota tutkijoiden keskuudessa kuin kansalliset vastaavat. Itse asiassa ne muistuttavat tietyllä tavalla myös länsimaissa toimivia yrityksiä, joskin suuremmissa mittakaavassa. On kuitenkin huomattava, että myös näiden markkinapilottien kautta kerätään massadataa, jota hyödynnetään kansallisissa piloteissa ja muissa valtion harjoittamissa kontrollin muodoissa.

2.4 Massadata

Sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän kaltainen iso, koko kansaa koskeva tietopankki ei toimi ilman massadatan kokoamista ja hallinnointia. KKP:n on raportoitu saavan kansalaisten yksityisiä tietoja haltuunsa muun muassa yrityksiltä, sovelluksista ja hallinnon eri toimielimiltä, muun muassa vero toimistolta. Nämä tiedot, jotka sisältävät dataa kansalaisten käytöksestä, ostohistoriasta, rikoksista ja niin edelleen,

kerätään isoon kansalliseen tietopankkiin. Tätä dataa vuorostaan analysoidaan, jonka pohjalta yksilöä arvioidaan mustien listojen ja pisteytysjärjestelmän muodossa. (Li, 2021).

KKP tekee läheistä yhteistyötä Kiinan suurimpien yritysten kanssa, joista kahdeksalle Kiinan keskuspankki antoi vuonna 2015 määräyksen kerätä dataa omista käyttäjistään SLJ:ää varten ja täten kehittää omat markkinapilottinsa. Tästä yhteistyö on aina vain kehittynyt, ja vuonna 2018 markkinoille ilmestyi uusi, Baihang niminen yritys, jolle annettiin virallinen vastuu kerätä kansalaisten luottotietoja. Kahdeksan alkuperäistä yritystä, muun muassa Tencent, omistavat 8 % Baihangista. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Baihang ja muut sen osakkeenomistajat voivat jakaa kansalaisten luottotietoja sekä informaatiota, jota nämä yritykset ovat keränneet omista käyttöliittymistään. Toiminta on niin linkittynyttä, että näitä yrityksiä on kutsuttu jopa Kiinan hallinnon agenteiksi. (Li, 2021).

Kenties parhaimman ja tunnetuimman esimerkin datan keräämisestä tarjoaa Kiinan sosiaalisen median palvelu nimeltä WeChat, jonka on kehittänyt Tencent. WeChatia voi kuvailla sosiaalisen median palveluksi, joka tarjoaa käyttäjilleen mahdollisuuden pikaviestintään, mobiilimaksamiseen ja kuvien sekä videoiden jakoon. Sitä on kuvattu eräänlaiseksi "supersovellukseksi", joka tarjoaa useita palveluita yhden sovelluksen alla. (Pitkänen ym., 2023, s. 120). Vuonna 2015 se lanseerasi toiminnon, joka tarjosi käyttäjille mahdollisuuden arvostella muun muassa yritysten palveluita, tuotteita ja merkittäviä julkisuuden henkilöitä. Tämän ominaisuuden ja etenkin mobiilimaksamisen avulla WeChat pystyi keräämään käyttäjistä dataa ja kehittämään omaa algoritmiaan. (Li, 2021). WeChat voidaankin nähdä tyypillisenä sosiaalisen median palveluna siinä suhteessa, että sen käyttäjät ovat valmiita vaihtamaan yksityisiä tietojaan palkintoja ja arkea helpottavia palveluita vastaan.

3 VALVONNAN LOGIIKAN TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Kontrollin neljä modaliteettia

Lawrence Lessigin kehittämä "pathetic dot" teoria kuvaa ihmisen käyttäytymistä ohjaavaa neljää kontrollin modaliteettia, jotka ovat laki, normit, markkinat ja arkkitehtuuri. Neljä modaliteettia muodostaa tietynlaisen kontrollin verkon. Näitä modaliteetteja on mahdollista muuttaa eli esimerkiksi markkinoiden vaikutusta voidaan vähentää tai sosiaalisia normeja muuttaa. Lopputuloksena on verkon mukautuminen toisenlaiseksi kokonaisuudeksi, mutta yhtä lailla se säilyy näiden modaliteettien tuloksena. (Lessig, 1998, s. 667). Teoria tarjoaa tukea aineiston erittelyssä ja auttaa ymmärtämään, millä tavoin kontrollia pyritään harjoittamaan sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän kautta.

Kolme viimeisintä modaliteettia pyörivät ennen kaikkea lain puitteissa. Laki on modaliteeteista se, joka toimii kiintopisteenä muille kontrollin osille eli muut modaliteetit ovat sen subjekteja. (Lessig, 1998, s. 666). Lessig ei väitä, että laki olisi ainoa ihmisen käyttäytymistä ohjaava tekijä, mutta se on aina osa sitä ja vaikuttaa muihin modaliteetteihin. Erityisesti tämän tutkimuksen osalta teoria auttaa hahmottamaan Kiinan harjoittamaa valvontaa vuoden 2014 lakiesityksen puitteissa.

Lain avulla ihmisille luodaan pelote rangaistusten uhalla. Sanktioiden pelko aiheuttaa halun toimia kuten käsketään tai siihen jopa suoranaisesti pakotetaan. Lain

erityisasemaa teoriassa korostaa myös siihen Lessigin sisällyttämät suorat ja epäsuorat vaikutukset. Suorat vaikutukset ovat perinteisiä lakisäädöksiä (esimerkiksi tupakointituotteiden kieltäminen), mutta epäsuorien toimien avulla voidaan vaikuttaa muiden modaaliteettien osiin. Lainsäädännöllä voidaan vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten suhtaudumme tietynlaiseen käytökseen eli sen on mahdollista muokata normejamme. Näin voidaan tehdä esimerkiksi nostamalla edellä mainittujen tupakkatuotteiden verotusta. (Lessig, 1998, s. 668).

Yhtä lailla sosiaaliset normit ohjaavat ihmisen käyttäytymistä, mutta tässä tapauksessa sanktiot ovat enemmänkin psykologisia. Yhteisön ulkopuolelle ei haluta joutua eikä sen luomaa normistoa uhata, varsinkin jos se on hyvin vakiintunutta. Tyypillisesti kyse ei ole valtion harjoittamasta kontrollista, vaan ennen kaikkea sosiaalisen yhteisön paheksunnasta, jonka hallinto voi toki sysätä liikkeelle tai edesauttaa.

Markkinat rajoittavat yksilöiden ja kokonaisten yhteisöjen elämää kysynnän ja tarjonnan kautta. Erotuksena lakiin ja sosiaalisiin normeihin ne eivät perinteisesti toimi sanktioiden pelon kautta, vaan markkinoilla on oma sisäinen toimintalogiikkansa, jonka puitteissa ihmisten on toimittava ja pärjättävä.

Arkkitehtuuri on modaaliteeteista kenties abstraktein, sillä se kuvaa maailmamme sääntöjä eli fyysisiä tai näkymättömiä tosiasioita. Esimerkeiksi Lessig tarjoaa muun muassa näkökykymme, ajattelumme tai liikkumisemme rajallisuuden. Emme voi ikinä tietää, mitä toiset ihmiset ajattelevat, koska meillä ei ole kykyä lukea ajatuksia. Emme voi nähdä seinien läpi, koska näkömme ei salli sitä. Maailman ominaisuudet, riippumatta siitä ovatko ihmiset vai fysiikan lait niistä vastuussa, rajoittavat mahdollisuuksiamme. Arkkitehtuurissa on aina kyse siitä, mikä ominaisuus tämän rajoituksen mahdollistaa. (Lessig, 1998, s. 663).

3.2 Panopticonin ja subjektifikaation yhteisvaikutus

Valvontateorioiden kirjo on nykypäivänä laaja, mutta iso osa tutkimuskirjallisuudesta viittaa alun perin englantilaisen filosofi Jeremy Benthamin luomaan

konseptiin panopticonista. Tämä panopticon on Benthamin visiossa ainaisen valvonnan mahdollistava rakennus, jonka avulla sen asukkaita voidaan jatkuvasti tarkkailla. Bentham loi itse asiassa neljä erilaista versiota panopticonista (Galič ym., 2017, s. 11), mutta tässä tutkielmassa viitataan niin sanottuun ”vankila panopticoniin”. Tämä versio on myös ehdottomasti kaikkein tunnetuin, ja sitä on kehittänyt edelleen Michel Foucault, jonka ymmärrystä panopticonista käytän viitekehyksenäni. Benthamin visiosta poiketen Foucault piti panopticonia modernin yhteiskunnan kuvana ja kritiikkinä. Vankila on siis lähinnä metafora rakentamallemme yhteiskunnalle. (Foucault, 1975).

Panopticonin perusideana toimii vankila, jonka sisällä sellit ovat rakennettu ympäröimään valvontatornia. Vangit eivät voi olla koskaan varmoja, tarkkaillaanko heitä vai ei. Tämä aiheuttaa vankien mielessä psykologisen reaktion, jolloin he kuvittelevat olevansa valvonnan kohteina silloinkin, kun eivät sitä tosiasiallisesti ole. Pikkuhiljaa vangit alkavat käyttäytyä valvojiensa mielihalujen mukaisesti ja toteuttavat heidän mielipiteitään ja visioitaan siitä, mitä on oikeanlainen käytös. Syntyy paradoksi, kun vangit alkavat harjoittaa itsesensuuria valvonnan pelon vuoksi. (Foucault, 1975).

Foucault korosti panopticonin erityisyyden olevan juuri tässä psykologisessa hallitsemisessa, jonka teho perustuu illuusioon kaiken näkevästä valvojasta. Ei tarvita perinteistä vankilajärjestelmää tai fyysisiä rangaistuksia, kun pelkkä pelote saa ihmiset tekemään niin kuin vallanpitäjät tahtovat. (Foucault, 1975). Tässä vaiheessa panopticonissa ilmenevä paradoksi voidaan yhdistää subjektifikaation käsitteeseen, jonka Foucault kuvaa psykologisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä, joka tapahtuu, kun ihmisestä tehdään subjekti suhteessa yhteiskuntaan, tietoon ja häneen omaan itseensä. Tämä ilmenee subjektifikaatio -termin kahdessa eri merkityksessä; se tarkoittaa yhtä lailla subjektina olemista suhteessa johonkin toiseen tekijään (esimerkiksi panopticonissa ilmenevään valvojaan) tai suhteessa hänen itsensä tiedostamiin tapoihin ja normeihin. Yksinkertaistettuna tämä tarkoittaa sitä, että ihminen voi olla subjekti omien mielipiteidensä ja käsitystensä kautta. (Lawlor & Nale, 2014, s. 496).

Näin ollen argumentoin, että käytännössä subjektifikaatio voidaan nähdä panopticonissa ilmenevänä psykologisena pelotteena, joka tapahtuu, kun vangit alkavat toteuttaa itsesensuuria ja muokkaamaan käytöstään valvovan silmän alla.

Kansalainen asettaa itsensä siis subjektiksi suhteessa valtiovaltaan toteuttamalla sen haluamia toimia, usein tiedostomattaan. Subjektifikaatio on siis kaksiteräinen miekka, joka tapahtuu valvontayhteiskunnissa – samalla kun valtio asettaa kansalaisen subjektiksi omalle vallalleen, tätä kautta kansalainen myös itse omaksuu tietyt ideologiat ja kontrolloi itseään muokkaamalla itse itsestään subjektin. Näin ollen panopticonin ja subjektifikaatio, vaikka ovatkin alun perin kaksi irrallaan olevaa teoreettista käsitettä, voidaan yhdistää. Subjektifikaatio toimii panopticonin moottorina, jota ilman sen vaikutus jää löyhäksi.

3.3 Narratiivisuus

Teoriaa tukemassa on narratiivisen analyysin metodi, joka on perinteisesti ymmärretty metodina, joka etsii aineistosta kertomuksen kaltaisia elementtejä ja pyrkii tämän kautta tuomaan esille sen keskeisiä teemoja sekä roolia tiedon välittäjänä ja tuottajana. (Heikkinen, 2010). Ihmisillä on tapana ymmärtää ja jäsentää maailmaa kertomuksena, joten tällaisia tarinallisia elementtejä voi löytyä myös perinteisen fiktiivisen kirjallisuuden ulkopuolelta. Esimerkiksi erilaisia asiakirjoja voi tutkia erittelemällä niistä tekniset puolet pois ja keskittymällä siihen, miten niissä kuvaillaan tiettyä ilmiötä tai minkälaista kerrontaa niissä harjoitetaan. (Alasuutari, 2012). Tutkielman kantavana teemana on argumentti, että Kiinan valvontaa ylläpidetään narratiivisten keinojen kautta.

Johtuen tutkielmani aineiston luonteesta käytän tässä tutkielmassa määritelmää, joka kuvaa narratiivisuutta poliittisen prosessin sekä todellisuuden kuvana, joka ilmenee tarinan kertomisen muodossa. (Freistein ym., 2024, s. 18). Tämä kuvailu on jäsenneily politiikan kansainvälisten suhteiden kontekstissa, mutta nähdäkseni määritelmä on riittävän laava, jotta sitä voidaan käyttää myös vain tietyn kansallisvaltion narratiivin selvittämiseen. Niinpä olen päättänyt hyödyntää tässä tutkielmassa Katja Freisteinin, Frank Gadingerin ja Stefan Grotch määrittelemiä narratiivisuuden muotoja, koska he ovat huomioineet niitä jäsennellessään nimenomaan politiikan tutkimuksen luonteen, joka eroaa huomattavasti esimerkiksi kirjallisuuden tiedealasta. He

painottavat, että juoni, karakterisointi ja topoi ovat narratiivin tärkeimmät muodot ja ne mahdollistavat sen kokonaisvaltaisen analyysin tutkimuksen kontekstissa. (Freistein ym., 2024). Lisäksi he mainitsevat neljä vapaaehtoista elementtiä, joita voidaan käyttää tutkimuksen laajentamiseksi. Johtuen kuitenkin oman tutkielmani rajoittuneisuudesta, en tule hyödyntämään näitä omassa analyysissäni.

Tarinankerronnassa *juonella* on luonnollisesti erityisen iso rooli. Yleensä se on selkeä kokonaisuus, jolla on jokin päämäärä ja sanoma. Juoni on siis väline, jonka avulla tarinan tapahtumia ja henkilöitä yhdistellään järkeväksi ketjuksi. Tyypillisesti se noudattelee myös jonkin genren tai teeman kaavaa. (Freistein ym., 2024). Kun analysoidaan poliittista narratiivia, voidaan kiinnittää huomiota tapaan, jolla "juonta" eli tapahtumien kulkua kerrotaan ja mitä tyypillisiä tarinallistamisen keinoja siitä voidaan löytää. Yksi esimerkki on "ryyryistä rikkauksiin" tyylinen tarina, jota monet poliitikot haluavat kertoa itsestään, vaikka todellisuudessa he olisivat syntyneet yläluokkaan. Tarinallistamista voi löytää myös kokonaisten valtioiden ideologioista, esimerkiksi monen suurvallan narratiiviin kuuluu ajatus "vanhojen kulta-aikojen" palauttamisesta, mikä taas omalta osaltaan viittaa tarinoihin voimakkaista ja voittamattomista kansakunnista. Sankaritarinat yhdistetään kokonaisuksi kansallisvaltioihin. (Freistein ym., 2024).

Karakterisointia tapahtuu lähes aina tarinan henkilöiden ja ryhmien kohdalla. Hyvin tyypillinen tarina kertoo sankarista ja hänen vastinparistaan eli roistosta. Aina näin ei tietenkään ole ja tarinaan voi sisältyä monenlaisia harmaan sävyjä, mutta klassisesti henkilöt ovat usein arkkityyppejä, joihin kuuluvat esimerkiksi sellaiset roolit kuten mentori, päähenkilön paras ystävä, antisankari, kujeilija ja niin edelleen. Yleensä näihin arkkityyppeihin sisällytetään myös hyveitä ja paheita, esimerkiksi päähenkilö on tyypillisesti hyveellinen ja hänen vastustajansa paheellinen. Tätä kautta myös tietyt teot, päämäärät ja aatteet luokitellaan joko hyviksi tai pahoiksi. Yksittäisiltä arkkityypeiltä myös odotetaan tietynlaista käytöstä tai ominaisuuksia. Aina hahmon ei tarvitse olla edes kliseisesti sankari tai mikään muukaan arkkityyppi, vaan kyse voi olla esimerkiksi hahmon ominaisuudesta, kuten sukupuolesta. Katsoja tai

lukija etsii hahmosta jotain tuttua ominaisuutta, jonka avulla hahmoon voi yhdistää piirteitä, odotuksia ja moraalikäsitteitä.

Politiikassa tällainen karakterisointi on hyvin tyypillistä. Vastustajat ovat vihollisia ja oma puoli koostuu sankareista, tietyt aatteet ja ryhmät edustavat vuoroin hyvyttä, pahuutta tai jotain muuta tältä väliltä. Tutkielmassa on hyvä ottaa huomioon, minkälaisina tietynlaiset ryhmät tai ominaisuudet esitetään ja kuinka niitä luokitellaan arkkityyppeihin. (Freistein ym., 2024, s. 16).

Topoi viittaa johonkin yleiseen linjaan tai kaavaan, joka tarinan ilmiössä, hahmossa tai teemassa toistuu. Lähin vertailukohta lienee klisee eli *topoi* koostuu joistain elementeistä, jotka korostuvat tietyssä kontekstissa. *Topoin* avulla karakterisoidaan ilmiöitä, esimerkiksi politiikassa maahanmuuttokeskusteluun liittyvät tietyt elementit, mielikuvat ja toistuvat retoriset sekä symboliset muodot. *Topoi* ei ole myöskään immuuni luokittelulle liittyen hyveisiin tai paheisiin. Käytännössä joihinkin aiheisiin liitetään enemmän positiivisia tai negatiivisia mielikuvia, mikä vaikuttaa taas ihmisten suhtautumiseen. (Freistein ym., 2024). Erona karakterisointiin on kuitenkin *topoin* laajuus kokonaisena teemana.

Poliittisessa narratiivissa *topoita* voidaan tutkia esimerkiksi symboleiden, retoriikan ja metaforien kautta. *Topoin* ilmenemistä voidaan etsiä tutkimalla, mihin uskomuksiin tietyt ilmiöt tai ryhmät linkitetään - esimerkiksi miksi "ryysyistä rikkauksiin" -tyylinen tarina, joka sisältää uskomuksen mertirokraattisen yhteiskunnan olemassaoloon, toistuu aina uudelleen ja uudelleen poliittisessä retoriikassa? (Freistein ym., 2024, s. 16). Tällaisia uskomuksia haen myös omasta aineistostani.

4 NARRATIIVIN RAKENTUMINEN

4.1 Kiinan suunnitelmat

Analysoitavina aineistoina käytän kahta Kiinan kommunistisen puolueen julkaisemaa asiakirjaa koskien sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän suunnittelua ja käyttöön panoa. Molemmat aineistot löytyvät englanniksi Roger Creemersin kääntäminä Stanford yliopiston tukemalta DigiChina-sivustolta. DigiChinan mukaan sivusto pyrkii tarjoamaan analyttistä tietoa Kiinan teknologiapolitiikasta perustuen alkuperäislähteisiin, käännöksiin ja asiantuntijateksteihin. (DigiChina, ei pvm.). Olen tietoinen, että toisen käden lähteitä on aina riskialtista hyödyntää, mutta mitä olen asiaa tutkinut, monet aihetta käsittelevät vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit ovat käyttäneet tätä sivustoa Kiinaa koskevia aineistoja lukiessaan.

Vuonna 2014 Kiinan kommunistinen puolue julkaisi asiakirjan nimeltä *“Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014–2020)”* eli vapaasti suomennettuna *“Hahmotelma sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän rakennelmasta vuosille 2014–2020”*. (KKP, 2014). Luonnos on erittäin laaja ja se sisältää muun muassa ideologisen sisällön koko maan ja yhteiskunnan eri sektoreiden osalta sekä konkreettisia tavoitteita provinseille, jotka ovat suurimmaksi osaksi vastuussa järjestelmän pilottien kehittämisestä. Vaikka sosiaalisia luottoluokitusjärjestelmiä oli jo aiemmin kehitetty Kiinassa, joskin hyvin satunnaisesti, tämän luonnoksen oli tarkoitus tarjota

yleinen rakenne sitä seuraaville järjestelmille. Tarkoituksena oli systemaattisen, hallintolähtöisen sosiaalisen luottolukitusjärjestelmän rakentaminen vuoteen 2020 mennessä (Zhang, 2020).

Asiakirja listaa SLJ:n tavoitteena olevan muun muassa rehellisten ja perinteisten arvojen edistäminen, kannustaminen lailliseen toimintaan ja kaiken kaikkiaan rehellisyyden, harmonian sekä luottamuksen kulttuurin istuttaminen yhteiskuntaan. Suunnitelma sisältää myös paljon yksityiskohtaisempia tavoitteita muun muassa koulutuksen ja hallinnon eri sektoreiden osalta. (KKP, 2014).

Toisena ja lähinnä täydentävänä aineistonani käytän KKP:n vuonna 2020 julkaisemaa asiakirjaa nimeltä *“Guiding Opinions Concerning Further Perfecting Structures to Restrain Trust-Breaking and Building Long-Term Mechanisms for Sincerity Construction”* eli vapaasti suomennettuna *“Ohjaavia mielipiteitä täydentävistä toimista luottamuksen rikkomisen estämiseksi ja pitkäaikaisten, luottamusta lisäävien mekanismien rakentamiseksi”*. (KKP, 2020). Tämä asiakirja toimii samalla logiikalla kuin aiemmin läpikäyty suunnitelma, mutta se on pituudeltaan huomattavasti lyhyempi ja lähinnä täydentää sekä painottaa alkuperäisessä vuoden 2014 suunnitelmassa esiin tuotuja toimia.

4.2 Kansakunnan tarina kontrollin välineenä

Vuoden 2014 suunnitelmassa todetaan, että SLJ tulee johtamaan Kiinan kohti kansakunnan sivistystä ja moraalista parantumista, talouden nousukautta sekä sosiaalisen markkinatalouden täydellistymistä ja kaiken kaikkiaan yhteiskuntaa, joka perustuu luottamukselle ja harmonialle. (KKP, 2014). Näiden päämäärien perusteella voidaan todeta, että Kiina pyrkii oikeuttamaan SLJ:n olemassaoloa ja siihen liittyvää teknologista valvontaa kansakuntaan liittyvällä suurella tarinalla, jonka juonessa SLJ toimii eräänlaisena työkaluna kohti KKP:n esittelemiä päämääriä.

Kiinan esittelemä narratiivi alkaa klassisena sankari- ja ryysyistä rikkauksiin-tyylisen tarinan yhdistelmänä, jossa Kiinan yhteiskuntaa ovat ravistelleet muun muassa globalisaatio, taloudelliset muutokset ja yhteiskunnan jäsenten välinen luottamuspuula. (KKP, 2014). KKP:n toimet, lakimuutoksista moraalisen valvonnan lisäämiseen, esitellään järkevinä ja loogisina keinoina välttää kiinalaisen yhteiskunnan moraalinen luhistuminen, joka tässä kontekstissa merkitsisi epärehellisyyden jatkuvasti vallitsevaa tilaa. Retoriikassa on havaittavissa Xi Jipingin aikakaudella lisääntyneitä nationalisia piirteitä. Ulkopuolelta tulevat voimat vahingoittavat Kiinaa, ja SLJ sekä KKP tarjoavat keinot yhdistää kansakunta jälleen yhtenäiseksi.

SLJ:n ansiosta kansakunnan tulevaisuudessa hämmöittää ”kiinalainen unelma”. KKP:n jo kauan hahmottelemat päämäärät täydellisestä sosialistisesta markkinataloudesta, jossa vallitsevat tasa-arvo ja luottamus, toteutuvat. Todellisuudessa toki tiedetään, että SLJ itsessään ruokkii kansalaisten ja yritysten epätasa-arvoista kohtelua eikä suinkaan yhtenäistä kansakuntaa, mutta tällaisen tulevaisuudenkuvan se haluaa kansalleen tarjota. SLJ karakterisoidaan kokonaisuudessaan positiiviseksi toimijaksi, jonka pohjalla ovat hyveelliset arvot ja toimintatavat. Tähän sankariasetelmaan perustuu KKP:n tarjoileman tarinan toimivuus.

Tämä KKP:n kansalle ruokkima narratiivi kannustaa kansalaisia, SLJ:n lisäksi, hyväksymään ja osallistumaan heidän omaan subjektifikaatioonsa, jota SLJ jo itsessään ruokkii. Osallistumalla muun muassa pilottien toimintaan hyötyjen perässä ja käyttämällä WeChatin kaltaisia sovelluksia kansalaiset altistavat itsensä jatkuvalla datankeruulle, jota puolestaan käytetään heidän valvomiseensa. Järjestelmän hyvyttä ja hyödyllisyyttä korostavan narratiivin vuoksi moni kuitenkin uskoo, että tämä valvonta on oikeutettua ja pitkälti hyväksi yhteiskunnan kehitykselle, joten siitä ei tarvitse edes välittää sen kummemmin. Ja vaikka kansalainen ei edes kannattaisi tällaista valvontaa, osallistuu hän sen kehittämiseen silti, koska järjestelmä on niin laajalle levinnyt. Tässä mielessä on kyseessä eräänlaisesta teknologisesta panopticonista, joka ilmenee nimenomaan SLJ:n pisteytysjärjestelmän, mustien listojen ja datan keräämisen kautta.

Tämä onkin SLJ:n kantava voima ja samalla sen suurimpia valttikortteja, mutta sen avulla kehitetty teknologinen panopticon ei ole täydellinen. Esimerkiksi Chun-cheng Liun vuoden 2022 kyselytutkimus, jossa kysyttiin Kiinan kansalaisten mielipiteitä SLJ:stä, paljasti yllättäviä tuloksia. KKP:n läheisyydessä työskentelevät kansalaiset vastustivat todennäköisemmin SLJ:ää, samoin ne, jotka luottivat paikallisiin hallintoihin. Toisaalta taas kansalaiset, jotka luottivat Kiinan hallintoon ja poliittiseen järjestelmään eivätkä seuranneet kansainvälistä lehdistöä, kannattivat SLJ:ää. (Liu, 2022, s. 403). Kysely paljastaa mahdolliset säröt KKP:n sisällä, mikä saattaa johtua siitä, että puolueen parissa työskentelevät näkevät SLJ:n realiteetit selvemmin. Toisaalta kysely vahvistaa, että KKP:n tarjoamaan narratiiviin uskovat kannattavat myös sen toimia suhteessa valvontaan. Joka tapauksessa mielipiteet kansalaisten keskuudessa vaihtelevat yllättävän paljon, eikä kansan keskuudessa ole havaittavissa mitään yhtä konsensusta SLJ:stä. Valvonta aiheuttaa varmasti lisääntyntä varovaisuutta, mutta se ei ole vaimentanut ainakaan kaikkia eriäviä mielipiteitä.

Näyttääkin siltä, että Kiinan panopticomainen malli ei ainakaan toistaiseksi ole onnistunut kansakunnan yhtenäisyyden luomisessa, itesesensuurin varmistamisessa tai edes siinä, että kaikki uskoisivat narratiivia hyvästä SLJ:stä. On kuitenkin otettava huomioon, että SLJ on tällä hetkellä vasta 10 vuotta vanha järjestelmä, jonka

potentiaalia ei olla saatu vielä kokonaan valjastettua. Vain aika näyttää, kuinka SLJ:n ympärille rakennettu tarina uppoaa kansalaisiin, kun järjestelmä tehostaa omaa valvontaansa. Se etu SLJ:llä on, että järjestelmä on saatu ulottumaan elämän joka osa-alueelle, mikä edistää sen vaikutusvaltaa huomattavasti ja tarjoaa sille vankan pohjan. Tämän vuoksi koen, että niätä osa-alueita voi analysoida tarkemmin Lessigin neljän modaliteetin avulla.

4.3 Laki

Vuoden 2014 suunnitelmassa todetaan, että asiakirja antaa ohjenuorat SLJ:n rakentamiselle, jonka on tarkoitus muovautua koko yhteiskunnan kattavaksi, lailliseksi järjestelmäksi. Suunnitelma asettaa keskeiset lait, säännökset ja standardijärjestelmät SLJ:ää varten. Käytännössä dokumentti tarjoaa lukuisia ohjeita, kuinka esimerkiksi yksityisyydensuoja, luottoluokitukset, kulttuuri, koulutus ja niin edelleen pitää sisällyttää sosiaaliseen luottoluokitusjärjestelmään ja miten ne voivat sen alla toimia. (KKP, 2014). Tässä suhteessa huomataan, miten laki määrää myös muiden modaliteettien toimintatavat ja asettaa ne subjekteikseen.

Suunnitelma mainitsee muun muassa veroihin, julkiseen käyttäytymiseen, markkinointiin ja disinformaatioon liittyvät rikokset, joista epärehellisiä kansalaisia tulee rangaista. (KKP, 2014). Vuoden 2020 dokumentti kiinnittää puolestaan erityistä huomiota rangaistusten laillisuuteen, joissa täytyy käyttää "erityistä harkintaa ja kohtuullisuutta hallinnon tasolla". Kansalaisen määrittelemisen "epärehelliseksi" täytyy perustua johonkin lailliseen dokumenttiin tai todistukseen. Samoin mustien listojen julkaistuihin versioihin saa nostaa esille ainoastaan sellaisia kansalaisia, jotka vaarantavat toisten ihmisten henkeä tai terveyttä, vahingoittavat sosiaalista tai taloudellista järjestystä ja kieltäytyvät oikeuden määräämistä rangaistuksista tai suorittamasta asepalvelusta. (KKP, 2020).

Määräykset vahvistavat kuvaa, että laki on elinehto SLJ:n kaltaiselle järjestelmälle, joka nojaa vaikuttamiskeinonaan kansalaisten rankaisemiseen. Tietyllä tapaa SJL toimii perinteisten poliisivoimien apukätenä, sillä teknologian on mahdollista yksilöiden toimintaa kellon ympäri. Pelko mahdollisista rangaistuksista on siis aina läsnä olevaa, mikä johtaa laajentuneeseen tietoisuuteen siitä, mikä on lain silmissä rangaistavaa ja mikä ei. Tämä johtaa kansalaisten itesesensuuriin eli laki on instrumentti subjektifikaatiolle ja panopticomaiselle epävarmuudelle siitä, koska joutuu rangaistusten kohteeksi vai valvooko toimia sittenkään kukaan.

Suojelija

Molempien suunnitelmien perusteella Kiina karakterisoi lain turvallisuuden takaajana ja tuottajana. Eriteltyt lakitoimet ja standardit kuvataan SLJ:n peruspalikoina, jotka takaavat uuden järjestelmän toimivuuden, tasa-arvoisuuden ja validiteetin. SLJ kuvataan kansalaisten turvallisuutta ja oikeuksia edistävänä toimijana, jolla on vankka laillinen pohja.

Lakitoimien ympärille luodaan narratiivia reilusta ja kohtuullisesta järjestelmästä, joka ei rankaise kansalaisia kuin äärimmäisissä tapauksissa. Lakitoimet suojelevat "kunnon kansalaisia" lainrikkajilta, murhaajilta ja muilla tavoin vahingollisilta yksilöiltä, jotka ansaitsevat tulla esimerkiksi julkisesti nöyryytetyiksi tai jopa kohdelluiksi toisen luokan kansalaisina. Korostamalla toimiensa laillisuutta ja kohtuullisuutta KKP luo täten kuvan, että vain täysin epärehelliset kansalaiset kärsivät vapauksiensa ja mahdollisuuksiensa rajoituksista. Ei ole siis syytä pelätä esimerkiksi yksityisyysensuojan tai ihmisoikeuksien puolesta, koska rangaistuksia hillitään lain avulla, joka vaatii tiettyjen ehtojen täyttymistä. KKP:n asettamat lait ovat jo itsessään oikeudenmukaisia ja hyviä. Tämä toki lisää subjektifikaatiota, koska todellisuudessa nämä "ehdot" ovat hyvin tulkinnanvaraisia ja laveita.

Todellisuudessa tiedetään kuitenkin, että KKP rikkoo aktiivisesti ihmisoikeuksia juuri SLJ:n kautta. Esimerkiksi uiguurit ovat joutuneet erityisen syrjinnän kohteiksi, koska heidän ajatellaan kuuluvan uskonnolliseen lahkoon. (Oztig & Karluk, 2024). Samoin mustien listojen rangaistavuuskategorioita on tosi asiassa vain lisätty kiihtyvällä tahdilla. Aiemmat tilastot 10 miljoonan yksityishenkilön tietojen vuotamisesta viittaavat siihen, että dokumenteissa esiteltävät rangaistavuuteen liittyvät kriteerit ovat hyvin yleisluontoisia ja tulkinnanvaraisia. Tätä tulkinnanvaraisuutta ei kuitenkaan kummassakaan dokumentissa mainita, vaan tämän sijaan päinvastoin korostetaan lakien tärkeää roolia oikeudenmukaisuuden varmistajana. Lain ympärille kehitetyin narratiivin ympärille kehkeytyy näennäisesti laillisen oloinen kehä, vaikka tosiasiallisesti sitä tulkitaan KKP:n omien päämäärien mukaan.

Edellisten huomioiden perusteella ilmenee myös lakimodaliteetin topoi juuri kiinalaisen valtiokoneiston kontekstissa. Valtion konkreettiset toimet ja itse viralliset, lakiin pohjaavat tekstit eivät kohtaa, vaan totuutta pyritään verhoamaan huolehtimisen ja turvallisuuden taakse, vaikka todellisuudessa juuri SLJ:n kaltainen järjestelmä lisää tiettyjen ihmisryhmien turvattomuuden tunnetta. Laillisuutta käytetään retorisenä keinona oikeuttaa toimia, jotka aktiivisesti rikkovat kansalaisten ihmisoikeuksia. Tämä ei ole ennenkuulumatonta autoritääristen maiden retoriikassa, vaan pikemminkin se on hyvin yleinen topoi, jota käytetään todellisuudesta vieraantuneen narratiivin rakentamiseen. Tällainen narratiivi on myös erityisen tehokas panopticonin ja subjektifikaation mahdollistaja, jotka toimivat parhaiten juuri epävarmoissa tilanteissa.

4.4 Sosiaaliset normit

Sosiaalinen luottoluokitusjärjestelmä esitellään keinona juurruttaa "avoin kulttuuri" ja "harmonia" kiinalaiseen yhteiskuntaan, joka on kohdannut monia muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana – arvoille olennaisinta ovat globalisaation ja talousuudistuksen vaikutukset. Tavoitteena on luoda pohja harmoniselle sosialistiselle yhteiskunnalle, jossa KKP:n määrittelemät arvot muotoutuvat myös yhteiskunnan jäsenten ja muiden toimijoiden normeiksi. (KKP, 2014).

Luottamuksen ja rehellisyyden tärkeys arvoina toistuvat molemmissa dokumenteissa useampaan kertaan, kuten myös perinteiset kiinalaiset- sekä sosialistiset ydin-arvot. Kansalaisia halutaan kannustaa keskinäiseen rehellisyyteen SLJ:ssä esiteltyjen rangaistusten ja palkintojen sekä mustien listojen kautta. Samoin koulutus ja kulttuuri valjastetaan näiden arvojen lanseeraajiksi, jotta kansalaisten opettaminen voidaan aloittaa ruohonjuuritasolta asti. Myös propagandan lisääminen mainitaan useamman kerran. (KKP, 2014 & 2020).

Koulutuksen osalta vuoden 2014 suunnitelmassa mainitaan, kuinka koulujen ja muiden samankaltaisten opetuslaitosten on opetettava tietynlaisia eettisiä ja moraalisia arvoja. Näitä ovat esimerkiksi isänmaallisuus, työn arvostus ja avoimuus. Näiden juurruttamiseksi järjestetään muun muassa aktiviteetteja ja tapahtumia, joissa näiden arvojen mukaiseen käytökseen kannustetaan. Kansalaiset, jotka eivät näitä arvoja noudata, päätyvät rangaistusten kohteiksi ja toimivat varoittavina esimerkkeinä muille. (KKP, 2014).

Rehelliset ja epärehelliset

Moraalisen käytöksen ja ajatusten kohdalla on selvää, että KKP pyrkii karakterisoidaan tiettyjä arvoja hyväksi ja toisia pahoiksi, suorastaan vaarallisiksi. SLJ:ää ja koko Kiinan hallintoa uhkaavat arvot, kuten erilaiset poliittiset näkemykset suhteessa KKP:n toimintaan, esitetään essentiaalisena uhkina, jotka voivat romuttaa luottamukseen pohjaavan yhteiskunnan. SLJ on siis tässä kontekstissa sankari, joka pelastaa turmeltuneet kansalaiset.

Esimerkiksi vuoden 2014 dokumenteissa niin usein mainittu luottamuksen arvo on kaksiteräinen miekka – se on koko yhteiskunnan pohja, mutta samalla pienikin poikkeama arvonormistosta uhkaa sen olemusta ja täten koko valtiota sekä muita kansalaisia. “Epäluotettavat” yksilöt karakterisoidaan pahoiksi tai vaarallisiksi koko yhteiskunnan kannalta ja täten heidän rankaisemisensa on myös hyväksyttyä muiden silmissä. Subjektifikaatio saa täten vain lisää vettä myllyynsä, koska kansalaiset itse pyrkivät sensuroimaan toisiaan ja luomaan todellisuuden, jossa tiettyjen asioiden sanominen ääneen katsotaan jopa turvallisuutta uhkaavaksi tekijäksi.

Arvojen kautta luodaan täten myös joukko käsityksiä siitä, keitä saa rangaista ja kuinka hyväksytyä se on. Ei ole kysymys ainoastaan siitä, että tietyt arvot ovat hyvästä, vaan koko hallinnon toiminta epäluotettavia kansalaisia ja toimijoita vastaan karakterisoidaan oikeutetuksi. Kun kaikkien arvojen ja käytöksen ympärille kutoutuu KKP:n toimesta oma logiikkansa, on selvää, että KKP pyrkii SLJ:n avulla karakterisimaan koko Kiinan hallinnon hyvänä ja oikeudenmukaisena moraalisenä toimijana, joka edustaa oikeanlaisia käyttäytymissäantöjä suhteessa politiikkaan, arvoihin ja julkisissa tiloissa tapahtuvaan käytökseen. Henkilö, joka näitä arvoja uhmaa, ei ole ainoastaan virallisen valtiovallan uhmaaja vaan nimenomaan kaikkien kansalaisten hyvinvoinnille. Näin ollen subjektifikaatio saa myös uuden oikeutuksen itselleen – omia arvoja halutaan muokata, koska sen ajatellaan tuovan turvaa kaikille.

Tästä kudelma muotoutuu myös sosiaalisten normien topoi. Nähdäkseni Kiinan tarjoamasta narratiivista on normien suhteen havaittavissa näkemys, jonka mukaan kansalaisten ajatusten ja käyttäytymisen muokkaaminen on heidän omaksi parhaakseen. Näkemys on samankaltainen kuin Kiinan kamppanjassaan esittelemä perhe/kansa -arvo, jonka mukaan kansa on kuin yksi iso perhe, josta on pidettävä huolta. (Miao, 2021, s. 171). Sosiaalisten normien sisälle ulotetaan siis huolehtimisen teema, joka johtaa kansalaisten elämän paranemiseen. Kyseessä on klassinen, usein tarinoissakin havaittava teema, joka implikoi huolehtimisen olevan aina hyvästä ja johtavan täten myös moraalien sekä koko elämäntilanteen paranemiseen.

4.5 Markkinat

Vuoden 2014 suunnitelmassa taloudellisten toimien päämääränä esitellään olevan ”sosiaalisen markkinatalouden täydellistäminen”. Tämä saavutetaan valvomalla yritysten ja kansalaisten luottotietoja sekä vakautta suhteessa talouteen sekä varmistamalla, että etenkin yritykset ovat sitoutuneet KKP:n ideologiaan. Kansalaisten luottotiedoista halutaan koota yhtenäinen tietopankki, mutta sen analysoimiseen liittyvät mekanismit ovat kesken. Selvästi talous halutaan kytkeä siis osaksi SLJ:n massadaan pohjaavaa järjestelmää, jonka avulla voidaan tarkkailla mahdollisia lainrikkooja.

Suunnitelmassa esiin tuotujen toimien katsotaan parantavan kansalaisten osto-voimaa sekä osallistumista markkinoille muun muassa luottojärjestelmien avoimuuden ja alan sisäisen luottoarvioinnin myötä. Tätä kautta toivotaan talouden kasvua, joka edesauttaisi valtion kilpailukykyä sisäisesti sekä suhteessa ulkovaltoihin. Myös kansakunnan sivistys ja kehitys taataan tällä strategialla. (KKP, 2014).

Suunnitelman perusteella piirtyy kuva, että SLJ on jatke Kiinan suorittamille talouden uudistuksille, jotka heilauttavat valtion taloutta yhä enemmän markkinatuotantovoimien suuntaan. SLJ:n halutaan palvelevan sitä tarkoitusta, että Kiinan markkinat kehittyvät vakaammiksi, kustannukset vähenevät ja valtion sääntely markkinataloudessa vähentyy. (KKP, 2014). Tämä taloudellinen avautuminen halutaan tehdä ennen kaikkea Kiinan omilla ehdoilla, ”kiinalaisin erityispiirtein”, eikä se saa toteutua KPP:n ideologian kustannuksella. Muuten subjektifikaatioon ja panopticonimaiseen todellisuuteen perustuva valvonta romahtaa.

Tämän vuoksi myös avautuminen tehdään SLJ:n kaltaisen järjestelmän sisällä, joka mahdollistaa tosiasiasa vain lisääntyvän valvonnan myös markkinoiden kohdalla. Enää ei ole kyseessä ainoastaan taloudensäätelystä lakipilarien kautta, vaan tähän valvontaan osallistuvat myös yritykset ja kansalaiset itse. Samalla kun yritykset pakotetaan mustien listojen ja pisteytysjärjestelmän alle, ne myös itse keräävät dataa kansalaisista, joille tehdään tämän kautta samanlaista valvontaa. Datankeruu normalisoituu muun muassa sosiaalisen median, etenkin WeChatin ominaisuuksien, ja helpotettujen palveluiden muodossa. SLJ:n toimintalogiikkaan on koodattu subjektifikaatio toteuttaa itseään kenties parhaiten juuri markkinoiden muodossa, sillä se on hivuttautunut niin isoksi osaksi jokapäiväistä arkeamme.

Kehittävä ja uudistava

KKP:n suunnitelmissa markkinoihin kohdistuvat toimet näyttäytyvät ennen kaikkea yhteiskuntaa stabilisoivana ja kehittäväenä instrumenttina, joka on tie kohti parempia markkinoita ja täten myös kansalaisten elämänlaatua. Valvonnan mekanismit liittyen esimerkiksi kansalaisten ja yritysten luottotietoihin ja taloudellisiin tilanteisiin nähdään keinona varmistaa, että Kiinan taloutta saadaan uudistettua ja muokattua entistä interaktiivisemmaksi. Tätä myötä myös kansalaisille tarjoutuu mahdollisuus hyödyntää lisää palveluita ja arkea helpottavia toimintoja.

Tämä karakterisointi ei ole erityisen yllättävää, kun otetaan huomioon, että Kiinan taloutta on joka tapauksessa muutettu rajusti viimeisten vuosikymmenten aikana. Tässä mielessä kansalaisten näkökulmasta voi olla lähinnä positiivinen asia, että SLJ esitellään taloudellisen tilanteen tasapainoittavana tekijänä. Kuten edellisissä modalityteeteissa, rangaistusten nähdään kohdistuvan vain epämoraalisiin ja vahingollisiin yrityksiin, jotka estävät valtion taloudenkehitystä ja täten myös kansalaisten oman elämän parantamista. Vuoden 2014 suunnitelmassa esimerkiksi verkonkierto, valheellisen tiedon levittäminen, pyramidihuijaukset ja ylipäätään tuotteisiin liittyvä valheellinen mainostus kuuluvat rangaistaviin kategorioihin. (KKP, 2014).

Toimet kuulostavat äkkiseltään järkevilta, mutta samalla kuitenkin tiedetään, että monille yrityksille on olemassa eri säännöt esimerkiksi pisteytysjärjestelmän sisällä ja että SLJ itsessään ruokkii korruptiota sekä toisten toimijoiden suosimista, joihin joidenkin yritysten tiiviistä kytköksistä puolueeseen. Tällaisia seikkoja kummasakaan suunnitelmassa ei kuitenkaan mainita. (KKP, 2020).

Markkinoihin liittyvät uudistukset ja valvonta esitetään siis lähinnä positiivisessa valossa, joka johtaa mitä suurimmalla todennäköisyydellä myös kansalaisten elämän paranemiseen tasapainoisemman taloustilanteen, uusien tuotteiden ja palvelujen sekä monipuolisemman markkinatalouden muodossa, joka tarjoaa lisää viihdykettä ja kokemuksia kansalle. Markkinoiden topoi on Kiinan historiassa usein toistuva kertomus suurista taloudellisista muutoksista, jotka väistämättä johtavat parempaan huomiseen.

4.6 Arkkitehtuuri

Koska arkkitehtuuri on modaliteeteista abstraktein eikä sille ole yhtä konkreettista ilmenemismuotoa kuin muilla, määrittelen SLJ:n arkkitehtuuriksi sitä varten teknologian avulla kerätyn massadatan. Päädyin tähän määrittelyyn, koska Lessig mainitsee esimerkiksi teknologian voivan olevan arkkitehtuuria (Lessig, 1998), mutta SLJ:n kohdalla tämä tuntui liian lavealta määritelmältä ottaen huomioon, että iso osa nykyaikaisen yhteiskunnan ylläpidosta riippuu juuri helposti saatavilla olevan teknologian "tuotteista". Massadata on juuri SLJ:ssä havaittava "koodi", jota ilman koko järjestelmä tuskin toimisi, ainakaan nykyisessä muodossaan. Kuten muista modaliteeteista on käynyt ilmi, KKP:n esittelemät toimet ovat ennen kaikkea riippuvaisia tästä massadatan keruusta ja analysoinnista, jonka perusteella luokitellaan kansalaisia ja yrityksiä. Massadata on siis valvontaa ohjaileva mekanismi, joka huolehtii järjestelmän vaivattomasta tuotannosta.

Mielenkiintoista kyllä, "massadataa" ei mainita nimeltä ollenkaan vuoden 2014 suunnitelmassa. Sen sijaan siihen viitataan epäsuorasti esimerkiksi tietokantana ja ylipäätään yksittäisenä datankeruunmuotona muun muassa luottotietojen kohdalla. Suunnitelmassa mainitaan myös useaan kertaan tietokantojen ja niihin liittyvien analyysimenetelmien parantamisaikkeitä (KKP, 2014), mikä ei ole yllättävää ottaen huomioon, että nämä kannat ovat vielä tähänkin päivään asti keskeneräisiä. Selvästi massadata nähdään siis tärkeänä osana SLJ:n tulevaisuutta, mutta sitä ei haluta ainakaan suunnitelmissa korostaa.

Hyödyllinen koodi

Tietokantojen erittely ja sen keruu esitetään molemmissa asiakirjoissa varsin neutraalissa valossa, joskin kummassakin korostetaan, että kansalaisten yksityisyydensuoja pyritään turvaamaan. (KKP, 2014 & 2020). Tämä on toki varsin ristiriitaista, kun otetaan huomioon SLJ:n luonne, johon kuuluu olennaisesti nimenomaan yksityisyydensuojan räikeä rikkominen. Selvästikään tätä osuutta SLJ:ssä ei haluta korostaa, vaan massadatan keruu halutaan verhota neutraaliksi, normaaliksi tavaksi turvata

kansalaisten turvallisuus ja tämän uudenlaisen, teknologiaan pohjaavan yhteiskunnan toimivuus.

Massadata on aineistojen perusteella tapa, jolla ”epärehelliset” kansalaiset ja yritykset saadaan kiinni. Se voidaan karakterisoida hyödylliseksi välineeksi, jolla SLJ:n toimivuus turvataan. Se on täten myös teknologisen panopticonin arkkitehtuuri. Data huolehtii omasta valvomisestaan ja kehittämisestään. Tätä puoltaa etenkin tapa, jolla tietokannoista asiakirjoissa puhutaan, esimerkiksi vuoden 2014 suunnitelman alussa SLJ:n sanotaan pohjaavan koko yhteiskunnan kattavaan tietoverkkoon kansalaisten luottotiedoista, ja tämänkaltaisia lauseita on löydettävissä pitkin asiakirjaa. (KKP, 2014).

Massadatan keruuseen liitettävä neutraali, jopa positiivinen sävy pohjaa uskomukseen, että valtiolla ja tänä päivänä myös yrityksillä on oikeus kerätä kansalaisistaan valtavat määrät tietoja. Tämän uskotaan parantavan yhteiskunnan toimivuutta ja luotettavuutta. Tämä topoi on Kiinassa viety aivan uudelle asteelle verrattuna miltei mihin tahansa muuhun valtioon, ja se on saanut nykypäivänä jopa orwellilaiset mittasuhteet.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kiinan rakentama narratiivi perustuu vyyhtiin, joka hyödyntää tarinallisia keinoja oikeuttaakseen SLJ:n toimia ja olemassaoloa. Samalla tämä valvontajärjestelmä on pisteinen ja mustine listoinen rakennettu subjektifikaation ja panopticonin mahdollistajaksi, jotta kansalaiset saadaan osallistumaan sen ylläpitämiseen ja toteuttamiseen.

Tämä monimutkainen järjestelmä hyödyntää yhteiskunnan eri osa-alueiden – lain, sosiaalisten normien, markkinoiden ja arkkitehtuurin – alistamista kontrollin valtaan niin, että niiden yhteisvaikutuksesta luodaan todellisuus, jossa kaikki kansalaisten elämään vaikuttavat toimet on valjastettu SLJ:n määräysvaltaan. Kontrollin modaliteetit ovat siis työkaluja uudenlaisen todellisuuden luomisessa, ja niiden avulla yhteiskunnan tekijät sopeutuvat tähän muutokseen kivuttomammin. Esimerkiksi sosiaalisten normien kautta KKP:n ideologiaa voidaan levittää muun muassa koulutuksen, aktiviteettien ja rangaistusten avulla. Samoin markkinoiden alistaminen SLJ:n piiriin aiheuttaa sen, että kansalaiset eivät pääse ”pakoon” järjestelmää eivätkä voi estää datan keruuta, joka toimii järjestelmän arkkitehtuurina. Viimeistään laki asettaa kaikki oman määräysvaltansa alle ja varmistaa, että normista poikkeava suhtautuminen SLJ:ään ja KKP:een ovat rangaistavia tekoja.

Modaliteetit tukevat myös Kiinan suuren tarinan lanseeraamisessa korostamalla KKP:n arvojen ja toimien hyvyyttä sekä oikeudenmukaisuutta. Tätä myötä tarina tulevaisuudessa kukoistavasta kansakunnasta saa lihaa luidensa ympärille. Kansakunnalla on edessä moraalinen ja taloudellinen nousukausi, jota SLJ edesauttaa. Kuten on

todettu, ihmiset käsittävät usein poliittisia ilmiöitä tarinoina. Kansallisvaltiot perustuvat pitkälti kertomukseen jostain yhteisestä historiasta ja tulevaisuudesta, joten tällaisen tarinan lanseeraaminen voi hyvinkin auttaa SLJ:n normalisoimisessa.

Tästä modaaliteeteista ja suuresta tarinasta koostuva vyyhti luo ainakin osittaisen teknologisen panopticonin, jossa kansalaiset tietävät tulevansa tarkkailun kohteiksi kellon ympäri. Tämä ajatus valvonnasta vahvistaa subjektifikaatiota, jota SLJ pyrkii jo valmiiksi luomaan. On kuitenkin huomautettava, että ainakin toistaiseksi tämä teknologinen panopticon ja subjektifikaatio eivät ole onnistuneet täydellisesti, vaan järjestelmässä on selkeitä säröjä.

SLJ:n uhkaa ei ole silti syytä vähätellä, sillä teknologian kehittyessä yhä kovempaa tahtia ei ole varmuutta siitä, millaisiin ihmisoikeusrikkomuksiin sillä vielä pystytään. Eikä kyse ole ainoastaan teknologiasta, sillä SLJ toimii pitkälti psykologisten ja ”vanhanaikaisten” toimien – eli tarinankerronnan – avulla. Voidaan sanoa, että teknologinen panopticon ja sen moottorina toimiva subjektifikaatio ovat KKP:n tarinaa ja SLJ:ää ylläpitäviä toimijoita.

LÄHDELUETTELO

Alasuutari, Pertti. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.

Best, K. (2010). Living in the control society: Surveillance, users and digital screen technologies. *International Journal of Cultural Studies*, 13(1), 5–24. <https://doi.org/10.1177/1367877909348536>

Brown, K., & Bērziņa-Čerenkova, U. A. (2018). Ideology in the Era of Xi Jinping. *Journal of Chinese Political Science*, 23(3), 323–339. <https://doi.org/10.1007/s11366-018-9541-z>

Cabestan, J.-P. (2020). The State and Digital Society in China: Big Brother Xi is Watching You! *Issues & Studies*, 56(01), 2040003. <https://doi.org/10.1142/S1013251120400032>

Chang, C.-C., & Lin, T.-H. (2020). Autocracy login: Internet censorship and civil society in the digital age. *Democratization*, 27(5), 874–895. <https://doi.org/10.1080/13510347.2020.1747051>

Cheung, A. S. Y., & Chen, Y. (2022). From Datafication to Data State: Making Sense of China's Social Credit System and Its Implications. *Law & Social Inquiry*, 47(4), 1137–1171. <https://doi.org/10.1017/lsi.2021.56>

Oztig, Lacin Idil & Karluk, Abdurresit Celil. (2024). The impact of China's high-tech repression on Uyghurs: a case study of Uyghur diaspora in Turkiye. *Central Asian Survey*, 43(4), 504-522. <https://doi.org/10.1080/02634937.2024.2343784>

Foucault, Michel. (1980). *Tarkkailla ja rangaista*. (suom. Eevi Nivanka). Otava Kustantamo. (Alkuperäisteos julkaistu 1975).

Galič, M., Timan, T., & Koops, B.-J. (2017). Bentham, Deleuze and Beyond: An Overview of Surveillance Theories from the Panopticon to Participation. *Philosophy & Technology*, 30(1), 9–37. <https://doi.org/10.1007/s13347-016-0219-1>

Heikkinen, Teemu. Narratiivinen tutkimus – Todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. PSKustannus.

Hou, R. (2024). Beyond Big Brother: How to Study Tech-Driven Authoritarianism With Restricted Access to State Institutions. *Ethnography*, 25(3), 394–413. <https://doi.org/10.1177/14661381221120208>

Kostka, G. (2019). China’s social credit systems and public opinion: Explaining high levels of approval. *New Media & Society*, 21(7), 1565–1593. <https://doi.org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/1461444819826402>

Lawlor, L., & Nale, J. (2014). *The Cambridge Foucault lexicon*. Cambridge university press.

Lessig, L. (1998). The New Chicago School. *The Journal of Legal Studies*, 27(2), 661–691. <https://doi.org/10.1086/468039>

Li, G. (2021). State Control by Stealth in the Big Data Era – From WeChat to the Social Credit System in China. *Journal of Telecommunications and the Digital Economy*, 9(4), 88–109. <https://doi.org/10.18080/jtde.v9n4.443391>

Liang, F., & Chen, Y. (2022). The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification. *Policy & Internet*, 14(1), 114–135. <https://doi.org/10.1002/poi3.291>

Lin, L. Y.-H., & Milhaupt, C. J. (2023). China’s Corporate Social Credit System: The Dawn of Surveillance State Capitalism? *The China Quarterly*, 256, 835–853. <https://doi.org/10.1017/S030574102300067X>

Liu, C. (2022). Who supports expanding surveillance? Exploring public opinion of Chinese social credit systems. *International Sociology*, 37(3), 391–412.

Liu, C., & Rona-Tas, A. (2024). Trusting by Numbers: An Analysis of a Chinese Social Credit System Governance Infrastructure. *Critical Sociology*, 1-19. <https://doi.org/10.1177/08969205241246528>

Mattlin, Mikael, Paltemaa, Lauri & Vuori, A. Juha. (2022). *Kiinan poliittinen järjestelmä*. Vastapaino.

Miao, Y. (2020). Romanticising the Past: Core Socialist Values and the China Dream as Legitimation Strategy. *Journal of Current Chinese Affairs*, 49(2), 162–184. <https://doi.org/10.1177/1868102620981963>

Pitkänen, Ari-Joonas., Puranen, Matti., Taskinen, Mika-Matti., Vartiainen, Niko. (2023). *Kiina Xi Jinpingin aikakaudella*. Teos.

Zhang, C. (2020). Governing (through) trustworthiness: Technologies of power and subjectification in China's social credit system. *Critical Asian Studies*, 52(4), 565–588. <https://doi.org/10.1080/14672715.2020.1822194>

Stanford University, DigiChina. (Ei pvm). <https://digichina.stanford.edu/>

AINEISTOT

Kiinan kommunistinen puolue. (2014). *Social Credit System Construction Plan Outline (2014-2020)*. (Käännösversio Rogier, Creemers). Hankittu kohteesta <https://digichina.stanford.edu/work/planning-outline-for-the-construction-of-a-social-credit-system-2014-2020/>

Kiinan kommunistinen puolue. (2020). *Guiding Opinions Concerning Further Perfecting Structures to Restrain Trust-Breaking and Building Long-Term Mechanisms for Sincerity Construction*. (Käännösversio Rogier, Creemers). Hankittu kohteesta <https://digichina.stanford.edu/work/guiding-opinions-concerning-further-perfecting-structures-to-restrain-trust-breaking-and-building-long-term-mechanisms-for-sincerity-construction/>

